

دادگاه اروپائی حقوق بشر؛ ساختار و صلاحیت‌های جدید*

دکتر سید احمد طباطبائی**

چکیده

در سال ۱۹۵۹ دادگاه اروپائی حقوق بشر بر اساس کنوانسیون اروپائی حقوق بشر برای رسیدگی به شکایات علیه دولتهای عضو در مورد نقض حقوق و آزادیهای مندرج در کنوانسیون، از جمله حق حیات، منع شکنجه، حق دسترسی به محاکمه عادلانه، آزادی بیان و آزادی اجتماعات تشکیل گردید. متعاقباً پروتکل‌های متعددی به کنوانسیون ضمیمه گردید و دامنه حقوق و آزادیهای حمایت شده را گسترش داد. این تحول و تحولات دهه ۹۰ در اروپای شرقی خصوصاً تجزیه اتحاد جماهیر شوروی و یوگسلاوی و عضویت کشورهای جدید منطقه به کنوانسیون، سبب افزایش شدید دعاوی ارائه شده به دادگاه گردید. با توجه به عدم توانائی ساختار قدیمی دادگاه در مقابله با حجم وسیع دعاوی، با تصویب پروتکل شماره ۱۱، تجدید نظر اساسی در ساختار و سیستم رسیدگی دادگاه به عمل آمد. با لازم الاجرا شدن این پروتکل در سال ۱۹۹۸ دادگاه جدیدی به صورت تمام وقت، با شعبه‌های متعدد و با داشتن صلاحیت اجباری، جایگزین دو نهاد قبلی یعنی دادگاه نیمه وقت و آئین کمیسیون اروپائی حقوق بشر گردید. در این مقاله ضمن معرفی و بررسی صلاحیت، ساختار و آئین دادرسی دادگاه جدید، آمار و ارقام مربوط به دعاوی ارائه شده به دادگاه و تصمیمات اتخاذ شده توسط آن، ارائه شده است.

واژگان کلیدی: حقوق بشر، دادگاه اروپایی حقوق بشر، آزادیهای اساسی، رأی مشورتی.

---

* دریافت ۸۲/۱۰/۳؛ پذیرش ۸۲/۱۱/۱

** استادیار مجتمع آموزش عالی قم (دانشگاه تهران).
Email: tabatabai@ut-cq.ac.ir

مقدمه

الف. سابقه تاریخی

در راستای تحقق اهداف سازمان ملل متحد در زمینه ترویج حقوق بشر خصوصاً اهداف اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۹)، کنوانسیونهای متعدد منطقه‌ای توسط کشورهای ذیربط به امضاء رسیده است. از جمله آنها می‌توان از کنوانسیون اروپایی حمایت از حقوق بشر و آزادیهای اساسی (۱۹۵۰)^۱، کنوانسیون آمریکائی حقوق بشر (۱۹۶۹)^۲، منشور آفریقائی حقوق بشر و ملتها (۱۹۸۱)^۳ و همچنین از اعلامیه قاهره در مورد حقوق بشر در اسلام (۱۹۹۰)^۴ نام برد. در راستای تضمین و حمایت از آزادیهای اساسی مندرج در این کنوانسیونها، دادگاههای منطقه‌ای پا به عرصه وجود گذاشتند.^۵ موضوع این مقاله دادگاه اروپایی حقوق بشر می‌باشد که در سال ۱۹۵۹ بر اساس کنوانسیون اروپایی حقوق بشر (۱۹۵۰)^۶ تأسیس گردید. قابل ذکر است که دادگاه دیگری در اروپا به نام دیوان دادگستری اروپا^۷ فعالیت می‌کند که نباید با دادگاه مورد نظر ما در این مقاله اشتباه گرفته شود. صلاحیت اصلی دیوان دادگستری اروپا، رسیدگی به اختلافات بین کشورهای عضو در زمینه تفسیر و اجرای قوانین اتحادیه اروپا می‌باشد.^۸

کنوانسیون اروپائی حقوق بشر، حاصل تلاش شورای اروپا^۹ می‌باشد. شورای اروپا با هدف ارتقا بخشیدن به حیات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در اروپا، در سال ۱۹۴۹ میلادی تشکیل

1. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (Rome, 4.XI. 1950).

2. American Convention on Human Rights (1969).

3. Africn Charter on Human and Peoples' Rights (1981).

4. The Cairo Declaration on Human Rights in Islam (1990).

۵. جهت مطالعه بیشتر در خصوص ترتیبات منطقه ای حقوق بشر، رک:

Henry J Steiner and Philip Alston. **International Human Rights in Context**, Oxford: Clarendon Press, 1996, pp 563-689.

۶. کنوانسیون در چهارم نوامبر ۱۹۵۰ جهت امضای کشورهای اروپائی، در رم افتتاح گردید. این کنوانسیون پس از تسلیم دهمین سند تصویب، در سوم سپتامبر ۱۹۵۳ لازم‌الاجرا گردید.

7. European Court of Justice (<http://www.curia.eu.int/en/>)

۸. برای مطالعه بیشتر در این زمینه رک:

Anthony Arnall, **The European Union and its Court of Justice**, Oxford University Press, 1991

9. Council of Europe

گردید. اولین هدف از اهداف پنج گانه شورا، "حمایت از حقوق بشر و دموکراسی پلورالیستی" می‌باشد. به هر حال اهداف دیگری نیز به طور مستقیم یا غیر مستقیم به حمایت از حقوق مردم ارتباط پیدا می‌کند (دیکسون،^۲ ۱۹۹۷ ص ۱-۲). سیاست حمایت از حقوق بشر، در مقدمه خود کنوانسیون نیز مورد تأکید قرار گرفته است:

... هدف شورای اروپا حصول اتحاد بیشتر بین کشورهای عضو می‌باشد و یکی از راههایی که این هدف را تقویت می‌کند عبارت است از حفظ و عینیت بیشتر بخشیدن به حقوق بشر و آزادیهای اساسی. با تأیید مجدد بر اعتقاد عمیق خود نسبت به آن آزادیهای اساسی که بنیان صلح و عدالت در جهان می‌باشد ...

هدف تدوین کنندگان کنوانسیون، "اتخاذ اقدامات اولیه در جهت اجرای جمعی حقوق ویژه مندرج در اعلامیه جهانی" حقوق بشر سازمان ملل متحد بود (مقدمه کنوانسیون ۱۹۵۰). در راستای تحقق این هدف، کنوانسیون لیستی از حقوق و آزادیهای اساسی از جمله حق حیات، منع شکنجه، آزادی بیان و آزادی اجتماعات را به شرحی که بیان خواهد شد، تنظیم نمود، همچنین سیستم قضایی را برای ضمانت اجرای تعهدات کشورهای عضو پیش‌بینی کرد. انجام این مسئولیت به سه نهاد کمیسیون اروپائی حقوقی بشر^۳ (تأسیس شده در سال ۱۹۵۴)، دادگاه اروپائی حقوق بشر (تأسیس شده در سال ۱۹۵۹) و کمیته وزرای شورای اروپا (متشکل از وزرای خارجه یا نمایندگان وزرای خارجه دولتهای عضو)، واگذار گردید (کنوانسیون (قبل از اصلاح)، مواد ۱۹، ۲۸، ۳۱ و ۳۲). براساس کنوانسیون، تنها دولتهای عضو می‌توانستند با ادعای نقض حقوق مندرج در کنوانسیون علیه دولتهای دیگر عضو شکایت کنند. شکایات فردی (افراد، مجموعه افراد یا سازمانهای غیر دولتی)، تنها زمانی پذیرفته می‌شد که دولتهای عضو کنوانسیون موافقت خود را در مورد این امر اعلام می‌کردند (ماده ۲۵ کنوانسیون، قبل از اصلاح).^۵

---

۱. معاهده مؤسس شورای اروپا در ۵ می ۱۹۴۹ در لندن امضا گردید.

2. Dickson

3. European Commission on Human Rights

4. Committee of Ministers

۵. در سیستم قدیمی، در اولین مرحله از رسیدگی، کمیسیون قابل قبول بودن شکایات را بررسی می‌کرد. در صورت قابل استماع بودن دعوی و عدم حصول راه حل دوستانه توسط طرفین، کمیسیون گزارشی را به کمیته وزیران ارائه می‌داد که در آن علاوه بر شرح وقایع، نظر خود را در مورد ماهیت دعوا بیان می‌نمود (ماده ۲۸ کنوانسیون، قبل از اصلاح). اگر دولت مورد خطاب، صلاحیت اجباری دادگاه را پذیرفته بود، کمیسیون و یا هر دولت عضو ذینفع، از زمان تحویل گزارش به کمیته وزیران، سه ماه فرصت داشت که دعوی خود را برای ←

ب. تحولات و اصلاحات بعدی

از زمان لازم‌الاجراء شدن کنوانسیون، تا کنون سیزده پروتکل به تصویب رسیده است. همانگونه که شرح داده خواهد شد، پروتکل‌های شماره ۱، ۴، ۶، ۷، ۱۲ و ۱۳ منضم به کنوانسیون، حقوق و آزادیهای بیشتری را به حقوق مذکور در کنوانسیون افزوده‌اند. پروتکل شماره ۲ (لازم‌الاجرا از تاریخ ۲۱ سپتامبر ۱۹۷۰)، صلاحیت ارائه آرای مشورتی را به دادگاه اعطاء نمود. پروتکل شماره ۹، شاکیان خصوصی (فردی) را قادر ساخت تا دعوی خود را به دادگاه بیاورند، مشروط به اینکه اولاً کشور مورد خطاب خواننده این پروتکل را به تصویب رسانده باشد، ثانیاً کمیته بررسی کننده دادگاه، این شکایات را مورد پذیرش قرار داده باشد. پروتکل‌های شماره ۳، ۵ و ۸ به سازمان و آئین دادرسی نهادهای کنوانسیون مربوط می‌شدند.

تحولات فوق سبب شد که از سال ۱۹۸۰ به بعد، تعداد دعاوی ارجاع داده شده به نهادهای کنوانسیون به طور مداوم رشد نماید و رعایت زمان رسیدگی‌ها را در محدوده زمانی قابل قبول، با مشکل روز افزون مواجه کند. این مشکل با الحاق کشورهای جدید از سال ۱۹۹۰ شدیدتر گردید. تعداد دعاوی ثبت شده سالانه در کمیسیون از ۴۰۴ مورد در سال ۱۹۸۱ به ۲۰۳۷ مورد در سال ۱۹۹۳ افزایش یافت.^۱

افزایش شکایات بحث طولانی را در زمینه ضرورت اصلاح مکانیسم نظارتی کنوانسیون سبب گردید. در نهایت برای حل مشکل فوق ایجاد یک دادگاه تمام وقت مورد موافقت قرار گرفت. هدف از این اصلاحات، طراحی ساختار دادگاه در جهت کوتاه نمودن مدت زمان رسیدگی و در عین حال تقویت خصیصه قضائی سیستم دادگاه بود. پروتکل شماره ۱۱ برای حصول به این هدف به امضای دولتهای عضو رسید و ساختار کاملاً جدیدی را در زمینه مکانیسم

→ حل و فصل نهائی و الزام آور قضائی به دادگاه ارائه نماید (مواد ۴۴، ۴۷ و ۴۸ کنوانسیون، قبل از اصلاح). اگر قضیه به دادگاه ارجاع داده نمی‌شد، کمیته وزیران تصمیم می‌گرفت که آیا نقض کنوانسیون رخ داده است و در صورت لزوم آیا جبران خسارت عادلانه‌ای در مورد قربانی به عمل آمده است. کمیته وزیران همچنین مسئولیت نظارت بر اجرای آرای دادگاه را به عهده داشت (ماده ۳۲ کنوانسیون، قبل از اصلاح).

۱. سال ۱۹۹۷ این رقم به بیش از دو برابر یعنی به ۴۷۵۰ مورد افزایش یافت. همچنین در سال ۱۹۹۷ تعداد پرونده‌های غیر ثبت شده و موقتی ارائه شده به کمیسیون به بیش از ۱۲۰۰۰ مورد رسید. آمار مربوط به خود دادگاه نیز افزایش مشابهی را نشان می‌دهد. به طور مثال تعداد قضایای ارجاع شده به دادگاه که در سال ۱۹۸۱ تنها ۷ مورد بود در سال ۱۹۹۳ به ۵۲ مورد و در سال ۱۹۹۷ به ۱۱۹ مورد افزایش یافت (جهت اطلاع بیشتر از آمار دادخواست‌ها و آرای دادگاه به ضمیمه ۳ الی ۷ رجوع نمایید).

اجرائی دادگاه پیش‌بینی نمود. صلاحیت دادگاه به طور کامل اجباری شد و، نقش قضائی کمیته وزیران لغو گردید و شعبه‌های رسیدگی افزایش پیدا کرد. این پروتکل در یازده می ۱۹۹۴ جهت امضای دولتهای عضو باز گردید (سایت دادگاه، بخش اطلاعات عمومی)^۱. قابل ذکر است که تمامی اصلاحاتی که توسط پروتکل‌های ضمیمه فوق‌الذکر (غیر از پروتکل‌های مربوط به توسعه حقوق حمایت شده) ایجاد شده بودند، توسط پروتکل شماره ۱۱ جایگزین شدند. به عبارت دیگر، مقررات پروتکل‌ها مستقیماً در خود کنوانسیون اعمال شده و سبب اصلاح قابل توجه کنوانسیون گردید (سایت اینترنتی دادگاه، بخش اسناد)^۲. همچنین آیین کار جدیدی نیز در جهت ارائه جزئیات بیشتر در خصوص ساختار و آیین دادرسی توسط نشست عمومی دادگاه تدوین گردید.^۳

دادگاه جدید اروپائی حقوق بشر پس از لازم‌الاجرا شدن پروتکل شماره ۱۱ (۳۱ اکتبر ۱۹۹۸)، در تاریخ اول نوامبر ۱۹۹۸ شروع به کار کرد.^۴ با این وجود پروتکل فوق مقرر می‌داشت که کمیسیون باید به مدت یکسال یعنی تا ۳۱ اکتبر ۱۹۹۹ جهت رسیدگی به قضائاتی که قبل از لازم‌الاجرا شدن پروتکل قابل پذیرش اعلام شده بودند، به کار خود ادامه دهد.^۵ این مقاله ضمن معرفی دادگاه اروپائی حقوق بشر،^۶ به بررسی توسعه صلاحیت، ساختار جدید و آیین دادرسی آن می‌پردازد. هدف مقاله ارائه تصویر کلی و اجمالی ابعاد مختلف دادگاه می‌باشد. مسلماً تجزیه و تحلیل و بررسی تفصیلی این ابعاد خود می‌تواند موضوع مقالات

1. <http://www.echr.coe.int/Eng/Edocs/InfodocRevised2.htm>

2. <http://www.echr.coe.int/Convention/webConvenENG.pdf>

۳. مقررات آیین کار دادگاه مشتمل بر ۱۰۴ قاعده؛ یک ضمیمه در خصوص انجام تحقیقات مشتمل بر ۸ قاعده (الف ۸ _ الف ۱) و سه راهنمای عملی در خصوص درخواست اقدامات احتیاطی، نحوه درخواست شکایت فردی و رسیدگی کتبی می‌باشد. براساس قاعده ۱۰۴، مقررات آیین کار جدید دادگاه از اول نوامبر ۱۹۹۸ لازم‌الاجرا شد. با این حال برخی از مقررات آن در تاریخ‌های ۸ دسامبر ۲۰۰۰، ۱۷ ژوئن و ۸ ژوئیه ۲۰۰۲ و همچنین ۷ ژوئیه ۲۰۰۳ اصلاح گردید.

۴. پروتکل شماره ۱۱ می‌بایست به تصویب کلیه کشورهای عضو می‌رسید و پس از گذشت یک سال از تودیع آخرین سند تصویب لازم‌الاجرا می‌گشت. آخرین سند تصویب در تاریخ اکتبر ۱۹۹۷ به شورای اروپا تحویل شد. در مدت زمان یکسال فرصت تا شروع به کار دادگاه، قضات انتخاب شدند و جلسات متعددی در جهت اتخاذ اقدامات ماهوی و شکلی به منظور تشکیل دادگاه برگزار گردید. قضات در این فرصت مسؤلان اداری خود را تعیین نموده و پیش‌نویس آیین کار دادگاه را تنظیم نمودند (سایت دادگاه، بخش اطلاعات عمومی).

۵. جهت اطلاع بیشتر به قواعد ۱۰۲-۹۷ آیین کار دادگاه رجوع شود.

۶. European Court of Human Rights

متعددی باشد. جهت آگاهی بیشتر نسبت به فعالیتهای دادگاه، جدولهایی در خصوص آمار دادخواستهای ارائه شده و آمار تصمیمات اتخاذ شده توسط دادگاه، ضمیمه مقاله گردیده است، ضمناً نمودار سیر رسیدگی به دعاوی فردی و بین دولتی در دادگاه قدیم و جدید نیز ضمیمه می‌باشد.

۲. صلاحیت دادگاه جدید

دادگاه جدید، صلاحیت دارد تا علاوه بر دادخواستهای ارائه شده در خصوص نقض حقوق مندرج در کنوانسیون ۱۹۵۰، نسبت به نقض حقوق دیگری که به تدریج واز طریق پروتکل‌های ضمیمه به تصویب کشورهای عضو رسیده است رسیدگی نماید. دادگاه همچنین بر اساس پروتکل شماره ۲ صلاحیت صدور آرای مشورتی را اخذ نمود.

الف. حقوق حمایت شده اولیه

حقوق حمایت شده توسط کنوانسیون اروپائی حقوق بشر (۱۹۵۰)، در بخش اول آن (مواد ۱۴-۲) درج گردیده است. این بخش از کنوانسیون پس از اصلاحات دست نخورده باقی مانده و شماره مواد آن نیز تغییر نیافته است. این حقوق عبارت است از:

حق حیات (ماده ۲)

منع شکنجه (ماده ۳)

منع برده داری و کار اجباری (ماده ۴)

حق آزادی و امنیت فردی (ماده ۵)

حق برخورداری از دادرسی عادلانه (ماده ۶)

منع مجازات بدون قانون (ماده ۷)

حق احترام برای زندگی خصوصی و خانوادگی افراد (ماده ۸)

آزادی اندیشه، اعتقادات و مذهب (ماده ۹)

آزادی بیان (ماده ۱۰)

آزادی اجتماعات و انجمنها (ماده ۱۱)

حق ازدواج (ماده ۱۲)

حق برخورداری از جبران خسارت مؤثر (ماده ۱۳)

منع تبعیض (ماده ۱۴)

ب. توسعه حقوق حمایت شده (صلاحیت‌های جدید)

اقدامات سازمان ملل در تدوین و توسعه حقوق بشر پس از تشکیل دادگاه اروپایی حقوق بشر، خصوصاً تصویب میثاق حقوق مدنی و سیاسی و میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۹۶۶ و وجود دیگر زمینه‌های مساعد، سبب رشد مستمر حقوق حمایت شده توسط کشورهای اروپایی گردید. با تصویب و لازم الاجرا شدن پروتکل‌های شماره ۱، ۴، ۶، ۷، ۱۲ و ۱۳ منضم به کنوانسیون، دامنه حقوق و آزادیهای حمایت شده توسط دادگاه، به طور چشمگیری به شرح زیر گسترش پیدا نمود (جهت اطلاع از تاریخ تصویب کنوانسیون و پروتکلها توسط کشورهای عضو، به ضمیمه شماره ۱ رجوع شود).

پروتکل شماره ۱ (۲۰ مارس ۱۹۵۲)

حمایت از اموال: هر شخص حقیقی یا حقوقی باید حق بهره‌مندی صلح جویانه از اموال خود را داشته باشد. هیچ فردی نباید از مالکیت خود محروم شود، مگر در جهت منافع عمومی و بر اساس قانون و اصول کلی حقوق بین‌الملل (ماده ۱).
حق تحصیل: هیچ فردی نباید از حق تحصیل محروم بماند (ماده ۲).
حق انتخابات آزاد: فراهم نمودن انتخابات آزاد با رأی غیر علنی برای افراد (ماده ۳).

پروتکل شماره ۴ (۱۶ سپتامبر ۱۹۶۳)

منع زندانی نمودن افراد به دلیل بدهی مالی: هیچ فردی نباید صرفاً به دلیل عدم توانائی برای انجام تعهدات قراردادی از آزادی محروم شود (ماده ۱).
حق آزادی تردد: آزادی فرد برای تردد، انتخاب محل اقامت خود و آزادی برای ترک هر کشوری حتی کشور متبوع خود (ماده ۲).
منع اخراج فردی یا جمعی اتباع کشور و منع جلوگیری از ورود اتباع کشور به داخل آن (ماده ۳).
منع اخراج جمعی افراد بیگانه از کشور (ماده ۴).

پروتکل شماره ۶ (۲۸ آوریل ۱۹۸۳)

لغو مجازات اعدام: هیچ فردی نباید محکوم به مرگ شود (ماده ۱).
پذیرش مشروط مجازات اعدام برای جرائم خاصی که در زمان جنگ ارتکاب یافته باشد (ماده ۲).

لازم به توضیح است که کشورهای عضو نمی‌توانند با استناد به ماده ۵۷ کنوانسیون حق تحفظ نسبت به مقررات فوق را اعلام نمایند (ماده ۴).

پروتکل شماره ۷ (۲۲ نوامبر ۱۹۸۴)

منع اخراج بیگانگان از کشور بدون رسیدگی قانونی (ماده ۱).
 حق استیناف در دعاوی کیفری (ماده ۲).
 حق دریافت غرامت در صورت احراز اشتباه در محکومیت فرد (ماده ۳).
 منع محاکمه و مجازات مجدد در یک کشور برای جرائم کیفری (ماده ۴).
 برابری زوجین در حقوق و مسئولیت‌های خانوادگی آنها و در ارتباط با فرزندان خود (ماده ۵).

پروتکل شماره ۱۲ (۴ نوامبر ۲۰۰۰)

منع کلیه اشکال تبعیض: کلیه افراد باید از حقوق اعطا شده توسط قوانین بدون هر گونه تبعیض به دلائل جنس، نژاد، رنگ، زبان، مذهب، نظرات سیاسی و غیره، اصلیت ملی یا اجتماعی، اقلیت ملی، مال و تولد بهره‌مند گردند (ماده ۱). این پروتکل هنوز لازم الاجراء نگردیده است و حد اقل باید ده کشور عضو، این پروتکل را به تصویب برسانند. عدم رسیدن به حد نصاب لازم پس از گذشت چهار سال، بیانگر حساسیت موضوع عدم تبعیض می‌باشد و اینکه احتمالاً هنوز قوانین بسیاری از کشورهای عضو با مفاد این پروتکل مغایرت دارد.

پروتکل شماره ۱۳ (۳ می ۲۰۰۲)

ماده یک این پروتکل مجازات اعدام را به طور کامل منع می‌کند. بر اساس مواد ۲ و ۳ پروتکل، کشورهای عضو نمی‌توانند با استناد به ماده ۱۵ کنوانسیون (که در زمان جنگ یا شرایط ویژه تعلیق حقوق مندرج در کنوانسیون را مجاز می‌داند)، اجرای این پروتکل را به تعلیق در آورند؛ یا بر اساس ماده ۵۷ کنوانسیون نسبت به این پروتکل حق شرط اعلام نمایند قابل ذکر است که مطالب فوق بیانگر، مفاد اصلی پروتکلها می‌باشد و ترجمه کامل آنها نمی‌باشد. در مواردی حقوق اعلام شده مطلق نبوده و پروتکلها استثنائات و محدودیتهایی را نیز قائل شده‌اند. به طور مثال، در مورد ماده ۲ پروتکل شماره ۴، در خصوص آزادی تردد و اقامت، دولتهای عضو می‌توانند بر اساس قانون، برای تأمین امنیت ملی، حفظ نظم عمومی، پیشگیری از جرائم، حمایت از بهداشت یا اخلاق جامعه و یا در جهت حمایت از حقوق و آزادی دیگران

محدودیت‌هایی را ایجاد نمایند (بند ۳ ماده ۲). همچنین در خصوص پروتکل‌های شماره ۶ و ۷، کشورهای عضو می‌توانند اعمال حقوق مندرج در آنها را فقط در محدوده جغرافیایی خاص بپذیرند (ماده ۵ پروتکل شماره ۶ و ماده ۶ پروتکل شماره ۷).

ج. صلاحیت مشورتی دادگاه

در صورت تقاضای کمیته وزیران، دادگاه می‌تواند آراء مشورتی در خصوص موضوعات حقوقی مربوط به تفسیر کنوانسیون و پروتکل‌های ضمیمه ارائه دهد. اما در خصوص اصل یا محدوده حقوق و آزادی‌های مندرج در بخش اول کنوانسیون و پروتکل‌های ضمیمه، امکان درخواست رای مشورتی وجود ندارد. تصمیمات کمیته وزیران برای درخواست رأی مشورتی از دادگاه با اکثریت نسبی آرا اتخاذ می‌گردد (ماده ۴۷ کنوانسیون). در صورت تردید در صلاحیت، دادگاه خود مرجع تصمیم‌گیرنده خواهد بود (ماده ۴۸ کنوانسیون) و با فرض رد صلاحیت، دادگاه باید دلایل خود را در این خصوص ذکر نماید (قاعده ۸۷ آیین کار). آرای مشورتی با اکثریت نسبی آرای قضات شعبه عالی دادگاه ارائه می‌شود (بند اول ماده ۸۸ آیین کار دادگاه) و هر قاضی می‌تواند دیدگاه مستقل یا دلیل مخالفت خود با رأی مشورتی را در رای صادره بیان کند و یا به طور جداگانه ضمیمه رأی نماید (بند ۲ ماده ۴۹ کنوانسیون و بند ۲ قاعده ۸۸ آیین کار).^۱

۳. ساختار جدید دادگاه

در ساختار جدید دادگاه، نهادهای متعدد اداری و قضایی پیش‌بینی شده است که این بخش به شرح وظایف و اختیارات آنها اختصاص یافته است. دبیرخانه و دفتر دادگاه با ماهیت اداری و کمیته‌ها، شعبه‌ها و شعبه عالی به عنوان نهادهای اصلی قضایی دادگاه تأسیس شده‌اند. نهادهای دیگری نیز وجود دارند، مانند بخشها و جلسه عمومی دادگاه، که شاید بتوان از آنان به عنوان ارکان شبه قضایی نام برد. با این وجود جوهر اصلی ارکان قضایی دادگاه متشکل از قضات انتخابی کشورهای عضو می‌باشد.

---

۱. برای جزئیات بیشتر در خصوص آرای مشورتی، به قواعد ۹۰-۸۲ آیین کار دادگاه رجوع شود.

الف. انتخاب قضات

دادگاه جدید اروپائی حقوق بشر، بر اساس کنوانسیون جدید (با توجه به اصلاحات انجام شده)، متشکل از قضات به تعداد مساوی از کشورهای عضو کنوانسیون می‌باشد (ماده ۲۰ کنوانسیون). در حال حاضر، ۴۵ کشور هر کدام با انتخاب یک قاضی در این دادگاه عضویت دارند.^۱ در زمینه تعداد قضات از یک ملیت محدودیتی وجود ندارد و کشورها می‌توانند قضاتی که ملیت دیگری دارند به دادگاه بفرستند.^۲ قضات از طرف مجمع پارلمانی شورای اروپا برای مدت ۶ سال انتخاب می‌شوند. مدت زمان اشتغال نیمی از قضات انتخاب شده در اولین انتخابات، پس از سه سال پایان می‌پذیرد تا این امکان بوجود آید که انتصاب نیمی از قضات هر سه سال تجدید گردد (مواد ۲۲ و ۲۳ کنوانسیون). قضات باید دارای خصوصیات عالی اخلاقی و دارای تخصصهای لازم برای تصدی سمت عالی قضایی باشند. قضات با اهلیت خودشان در دادگاه حضور می‌یابند و در واقع نماینده هیچ دولتی نمی‌باشند. آنها در هر گونه فعالیتی که با استقلال یا بیطرفی آنها یا با فعالیت تمام وقت آنها در دادگاه مغایرت داشته باشد، نمی‌توانند شرکت کنند (ماده ۲۱ کنوانسیون). قضات باید قبل از شروع کار سوگند یاد نمایند که در سمت قضاوت به طور صادقانه، مستقل و بی طرف انجام وظیفه خواهند کرد و راز نگهدار خواهند بود (قاعده ۳ آیین کار). بر کناری قضات فقط از طریق تصمیم نشست عمومی دادگاه با رأی دو سوم قضات امکان پذیر می‌باشد (ماده ۲۴ کنوانسیون و قاعده ۷ آیین کار). مدت استخدام قضات که به سن هفتاد سال برسند پایان می‌پذیرد (بند ۶ ماده ۲۳ کنوانسیون).

ب. نشست عمومی دادگاه^۳

مجمع عمومی قضات با دعوت رییس دادگاه یا با درخواست حد اقل یک سوم قضات تشکیل خواهد شد. این مجمع همچنین جلسه سالانه نیز خواهد داشت. حد نصاب لازم برای

۱. آلبانی - آندورا - ارمنستان - اطریش - آذربایجان - بلژیک - بوسنی هرزگوین - بلغارستان - کرواسی - قبرس - جمهوری چک - دانمارک - استونی - فنلاند - فرانسه - گرجستان - آلمان - یونان - مجارستان - ایسلند - ایرلند - ایتالیا - لتونی - لیختن اشتاین - لیتوانی - لوکزامبورگ - مالتا - مولداوی - هلند - نورژ - لهستان - پرتغال - رومانی - روسیه - سان مارینو - صربستان و مونته نگرو - اسلواکی - اسلونی - اسپانیا - سوئد - سوئیس - مقدونیه - ترکیه - اکراین - انگلیس.

۲. به طور نمونه آقای Lucius Caflisch تبعه سوئیس، به عنوان قاضی لیختن اشتاین انتخاب شده است.

3. Planary Court.

رسمیت داشتن جلسات، حضور دو سوم از قضات انتخابی می‌باشد. براساس ماده ۲۶ کنوانسیون، وظایف نشست عمومی عبارت است از: انتخاب رییس دادگاه و دو معاون وی برای مدت سه سال، با امکان انتخاب مجدد؛ تأسیس و تنظیم شعبه‌ها؛ انتخاب رؤسای شعبه‌ها، با امکان انتخاب مجدد؛ تصویب آیین کار دادگاه و انتخاب دبیر و معاون یا معاونین وی.

ج. ریاست دادگاه

در جلسه عمومی دادگاه که تمامی اعضا شرکت دارند، رئیس دادگاه و دو معاون وی و هم چنین رؤسای بخش‌ها برای مدت سه سال انتخاب می‌شوند. امکان انتخاب مجدد آنها برای سه سال دیگر وجود دارد.^۱ بر اساس قاعده ۹ آیین کار، وظایف رییس دادگاه عبارت است از: سرپرستی و اداره دادگاه؛ مسؤلیت ارتباط دادگاه با مقامات شورای اروپا؛ شرکت در نشستهای عمومی دادگاه، جلسات شعبه عالی و نشست‌های مجمع قضات. رییس در جلسات رسیدگی به دعاوی در شعبه‌ها شرکت نخواهد نمود، مگر اینکه به عنوان قاضی کشور متبوع خواهان، در آن دعوا انتخاب شده باشد.

د. بخش‌ها

بر اساس قاعده ۲۵ آیین کار، دادگاه حد اقل به ۴ بخش^۲ تقسیم می‌گردد. هر قاضی عضو یکی از این بخش‌ها خواهد بود و ترکیب اعضای آن با توجه به ملاحظات جغرافیائی، جنس و به گونه‌ای که منعکس کننده سیستم‌های حقوقی مختلف کشورهای عضو باشد، برای مدت سه سال انتخاب می‌شوند. در صورت تقاضای رییس دادگاه، نشست عمومی دادگاه ممکن است بخش اضافی ایجاد نماید. طبق ماده ۸ آیین کار، هر بخش توسط یک رئیس اداره می‌گردد که در جلسه عمومی دادگاه انتخاب می‌شود. معاونین بخش‌ها (انتخاب شده توسط خود بخش‌ها) به رؤسای بخش‌ها کمک می‌کنند و در صورت لزوم جانشین آنها می‌شوند. بخش‌ها رکن قضایی نمی‌باشند و به شرحی که خواهد آمد، در هر بخش یک شعبه قضایی با عضویت هفت قاضی و همچنین چندین کمیته سه نفره از قضات تشکیل می‌گردد.

---

۱. جهت اطلاع بیشتر از جزئیات امر به بندهای ۶-۱ قاعده ۸ آیین کار دادگاه رجوع شود.

۵. ارکان قضایی (کمیته‌ها، شعبه‌ها و شعبه‌ها کل)

بر اساس ماده ۲۷ کنوانسیون، دادگاه برای رسیدگی به دعاوی اقامه شده، جلساتی در قالب کمیته‌های سه نفره، شعبه‌های هفت نفره و شعبه عالی تشکیل خواهد داد. کمیته‌هایی متشکل از سه قاضی در داخل هر بخش به مدت یکسال تشکیل می‌گردد. کمیته‌ها نهاد مهمی در ساختار جدید دادگاه محسوب می‌شوند زیرا مسئولیت کنترل دعاوی را که قبلاً به عهده کمیسیون بود، به عهده دارند و در خصوص قابل پذیرش بودن دعاوی تصمیم می‌گیرند (ماده ۲۸ کنوانسیون و قاعده ۲۷ آیین کار). همچنین شعبه‌هایی^۱ با هفت عضو با حضور رئیس بخش و قاضی منتخب کشور ذیربط در داخل بخش‌ها تأسیس می‌گردد. ترکیب اعضای شعبه به صورت ادواری تغییر می‌یابد. اعضای دیگر بخش که عضو شعبه نیستند به عنوان اعضای علی‌البدل محسوب می‌گردند (قاعده ۲۶ آیین کار). شعبه‌ها رکن اصلی رسیدگی‌های قضایی در خصوص ماهیت دعوا می‌باشند.

شعبه عالی^۲ متشکل از ۱۷ قاضی وحد اقل سه قاضی جانشین به مدت سه سال تشکیل می‌گردد. رئیس دادگاه، معاونین وی و رؤسای بخش‌ها در شعبه عالی عضویت دارند. ترکیب دیگر قضات شعبه با توجه به موازنه جغرافیائی و اینکه منعکس کننده نسبت‌ها و سیستم‌های مختلف حقوقی باشد تعیین می‌گردد (قاعده ۲۴ آیین کار). شعبه عالی صلاحیت دارد دعاوی را که هر یک از شعبه‌ها بر اساس ماده ۳۰ کنوانسیون به آن ارجاع می‌دهد رسیدگی نماید. همچنین صلاحیت صدور رأی مشورتی را دارد (در مباحث آتی بیان خواهد شد).

و. دفتر دادگاه

بر اساس ماده (الف) ۹ آیین کار، دفتر دادگاه مرکب از رئیس و معاون دادگاه و رؤسای بخش‌ها خواهد بود. مدیر و معاونان وی به دفتر کمک خواهند نمود. وظیفه دفتر کمک به رییس دادگاه برای ایفای وظیفه اش در اداره دادگاه می‌باشد. بنا براین رییس ممکن است هر نوع امور اداری یا قضایی را که در صلاحیت وی می‌باشد به دفتر ارجاع نماید و یا نظر مشورتی از دفتر طلب نماید. دفتر همچنین ممکن است در هر موردی به نشست عمومی دادگاه گزارش دهد و یا پیشنهادهایی را به آن ارائه نماید. همچنین دفتر همکاری بین بخش‌ها را تسهیل خواهد نمود.

1. Chamber.
2. Grand Chamber.

ح. دبیر دادگاه

دبیر دادگاه برای اداره دبیرخانه، با رأی مخفی نشست عمومی برای مدت پنج سال انتخاب می‌شود. متقاضیان دبیری باید دارای خصوصیت‌های عالی اخلاقی، اطلاعات حقوقی و مدیریتی، توانایی زبان و دارای تجربیات لازم برای انجام وظایف محوله باشند. دبیر باید قبل از شروع کار سوگند یاد نماید که: "من وظایفی را که به عنوان دبیر دادگاه اروپایی حقوق بشر به من محول شده است، صادقانه، با دقت و با وظیفه شناسی انجام خواهم داد". عزل دبیر دادگاه تنها با رأی دو سوم قضات امکان پذیر می‌باشد (قاعده ۱۵ آیین کار).

دو معاون دبیر نیز با رأی نشست عمومی انتخاب می‌شوند. عزل معاونان نیز همانند دبیر می‌باشد و در خصوص انتخاب یا عزل، دادگاه با دبیر مشورت خواهد نمود (قاعده ۱۶ آیین کار).^۱ دبیر به دادگاه در انجام وظایفش کمک می‌کند و مسولیت سازمان و فعالیت‌های دبیر خانه و آرشیو آن را نیز بر عهده دارد. وی همچنین کانال ارتباطی و اطلاعاتی است که در خصوص دعاوی به دادگاه یا از دادگاه ارسال می‌شود (قاعده ۱۷ آیین کار). در خصوص سمت‌های ریاست دادگاه و معاونان وی و همچنین در خصوص دبیر و معاونان وی، دادگاه سیاست ایجاد موازنه بین حضور هر دو جنس (زن و مرد) را در دادگاه دنبال می‌کند (قاعده ۱۴ آیین کار).

۴. آئین دادرسی^۲

الف. قواعد کلی

بر اساس قاعده ۱۹ آیین کار، مقر دادگاه در مقر شورای اروپا در شهر استراسبورگ فرانسه می‌باشد. اما در صورت اقتضا، دادگاه ممکن است وظایف خود را در سرزمین هر یک از اعضای شورای اروپا انجام دهد. هر کشور عضو، بر اساس ماده ۳۳ کنوانسیون می‌تواند، در صورت نقض کنوانسیون یا پروتکل‌های ضمیمه توسط عضو دیگر، به دادگاه شکایت نماید (دعاوی بین دولتی).^۳ افراد یا سازمان‌های غیر دولتی و یا گروه افراد تبعه یکی از کشورهای عضو اگر مدعی

---

۱. بر اساس قاعده ۱۸ آیین کار، بخش‌های دادگاه و همچنین واحدهای حقوقی واداری تأسیس شده توسط دادگاه، دبیر خانه‌های فرعی خواهند داشت. کارمندان دبیر خانه از جمله منشی‌های حقوقی، توسط دبیر کل شورای اروپا و با موافقت رییس دادگاه انتخاب خواهند شد.

۲. جهت اطلاع از سیر رسیدگی به دعاوی در دادگاه جدید به ضمیمه شماره ۲ رجوع شود.

3. Inter-State Cases.

شوند بواسطه نقض کنوانسیون متضرر گشته‌اند، می‌توانند بر اساس ماده ۳۴ کنوانسیون، با ادعای نقض یکی از حقوق مورد حمایت توسط یک دولت عضو، مستقیماً به دادگاه در استراسبورگ شکایت کنند (دادخواست‌های فردی)^۱. دفتر دادگاه موظف است راهنمای اقامه دعوی و فرم‌های مربوطه را در دسترس متقاضیان قرار دهد (سایت دادگاه، بخش اطلاعات عمومی).

جریان رسیدگی در دادگاه اروپائی ترافی است. دادرسی‌ها در اصل علنی است مگر اینکه شعبه یا شعبه عالی به علت شرایط استثنائی تصمیم بگیرند که به نحو دیگری عمل کنند. لوایح و دیگر اسناد ارائه شده به دفتر دادگاه توسط طرفین، در دسترس عموم می‌باشد. شاکیان خصوصی و افراد ممکن است خودشان دعاوی را به دادگاه ارائه دهند. بهر حال توصیه می‌گردد که نمایندگان حقوقی آنها این کار را انجام دهند حتی اگر دادگاه اعلام کرده باشد که دعاوی ارائه شده قابل پذیرش است (قواعد ۳۵ و ۳۶ آیین کار).

زبان‌های رسمی دادگاه انگلیسی و فرانسوی است، اما دادخواست‌های اولیه می‌تواند به یکی از زبانهای رسمی دول عضو کنوانسیون نگاشته شود. اما زمانی که دادخواست از طرف دادگاه قابل قبول اعلام شود، باید برای ادامه دادرسی یکی از زبانهای رسمی دادگاه (انگلیسی یا فرانسه)، به کار رود مگر اینکه رئیس شعبه ادامه دادرسی به زبان قبلی را مجاز بداند (قاعده ۳۴ آیین کار). رئیس شعبه با نظر خود یا در پاسخ به درخواست یکی از طرفین دعوا یا یک فرد ذینفع، ممکن است برای حفظ منافع طرفین اقدامات تأمینی اتخاذ نماید (قاعده ۳۹ آیین کار).

ب. مرحله رسیدگی به قابل پذیرش بودن دعاوی

در شکایات بین دولتی که بر اساس ماده ۳۳ کنوانسیون اقامه می‌گردد، شعبه مربوطه از قضات خود یک یا چند قاضی گزارشگر تعیین خواهد کرد تا در خصوص قابل پذیرش بودن دعوا به شعبه گزارش دهند (قاعده ۴۸ آیین کار). هر شکایت فردی که بر اساس ماده ۳۴ کنوانسیون به دادگاه ارسال می‌گردد، به یک بخش ارجاع می‌شود و رئیس بخش یک قاضی گزارشگر تعیین می‌کند. پس از بررسی اولیه، گزارشگر تصمیم می‌گیرد که آیا قضیه باید توسط اعضای کمیته سه نفره یا توسط شعبه مورد رسیدگی قرارگیرد (قاعده ۴۹ آیین کار). کمیته صلاحیت دارد که با اتفاق آرا قضیه‌ای را غیر قابل پذیرش اعلام نماید یا تصمیم بگیرد که قضیه‌ای بدون رسیدگی

بیشتر از لیست دعاوی خارج شود. تصمیم کمیته قطعی خواهد بود (ماده ۲۸ کنوانسیون و قاعده ۵۳ آیین کار). ماده ۳۵ کنوانسیون شرایطی را برای قابل پذیرش بودن دعاوی تعیین می نماید که به طور خلاصه عبارت است از:

۱- باید بر طبق اصول شناخته شده حقوق بین‌الملل، مرحله قضایی در داخل کشور ضو به اتمام رسیده باشد و خواهان در فاصله زمانی ۶ ماه از اتمام رسیدگی ملی، دادخواست خود را تحویل دادگاه نماید.

۲- موضوع دعوا قبلاً توسط دادگاه مورد رسیدگی قرار نگرفته باشد. و یا به نهادهای تحقیق یا حل و فصل بین‌المللی ارجاع نشده باشد. مگر اینکه دادخواست، اطلاعات و حقایق جدیدی را شامل شود.

۳- در محدوده و مرتبط با حقوق مندرج در کنوانسیون و پروتکل‌های ضمیمه باشد. اولین مرحله رسیدگی عموماً به صورت کتبی است. با این وجود شعبه ممکن است تصمیم به رسیدگی حضوری نمایند. تصمیمات شعبه‌ها در مورد قابل پذیرش بودن دعاوی با اکثریت نسبی آراء اتخاذ می‌شود و باید در برگیرنده مستندات تصمیم و به صورت علنی باشد (قواعد ۵۴ و ۵۶ آیین کار).

ج. آئین دادرسی در مرحله ماهوی

شکایات فردی که توسط کمیته غیر قابل پذیرش اعلام نشده‌اند یا شکایاتی که مستقیماً توسط گزارشگر به یک شعبه ارجاع شده است و هم چنین شکایات دولتی، توسط شعبه مورد رسیدگی قرار می‌گیرد. شعبه‌های دادگاه هم در هر مرحله از رسیدگی می‌توانند دعوایی را غیر قابل پذیرش اعلام نموده و آن را از لیست دادگاه خارج سازند (قاعده ۵۴ آیین کار). آنها می‌توانند قابل پذیرش بودن و ماهیت دعوا را یک جا رسیدگی کنند (قاعده ۵۴ (الف) آیین کار). اگر شعبه‌ای تصمیم به قابل پذیرش بودن دعوا در دادخواست فردی بگیرد، ممکن است از طرفین بخواهد تا دلائل و ملاحظات کتبی بیشتری را به دادگاه تحویل دهند، از جمله هر نوع ادعای جبران خسارت عادلانه توسط خواهان. شعبه همچنین ممکن است در هر مرحله رسیدگی ماهوی تصمیم بگیرد که از طرفین بخواهد در یک جلسه علنی استماع حاضر شوند (قواعد ۵۹ و ۶۰ آیین کار).

کشور عضوی که تبعه‌اش به عنوان خواهان دعوا محسوب می‌گردد مجاز است در دعوا وارد شود. رئیس شعبه ممکن است در جهت اجرای بهتر عدالت از کشور عضوی که از طرفین دعوا نیست یا از هر شخص ذیربطی که خواهان نمی‌باشد، بخواهد تا نظرات کتبی خود را به دادگاه

ارائه دهند و در شرایط استثنائی در جلسه استماع شرکت کنند. (ماده ۳۶ کنوانسیون). هر گاه هر یک از شعبه‌ها در رسیدگی احساس نمایند که دعوایی، اعم از بین دولتی یا فردی، به تفسیر یا اجرای کنوانسیون یا پروتکل‌های ضمیمه مربوط می‌شود، یا صدور رأی در خصوص آنها ممکن است مغایر با آرای قبلی دادگاه باشد، در هر مرحله از رسیدگی و در صورت عدم اعتراض خواهان می‌توانند به نفع شعبه عالی از صلاحیت خود صرف نظر نمایند. اگر یکی از طرفین دعوا تا یکماه از اعلام نظر شعبه مبنی بر رد صلاحیت خود اعتراض کند، شعبه مجاز به عدول از صلاحیت خود نمی‌باشد. (ماده ۳۰ کنوانسیون و قاعده ۷۲ آیین کار).

د. راه حل دوستانه^۱

پس از اعلام قابل پذیرش بودن دعوا و در طول رسیدگی ماهوی، تماس با طرفین و مذاکرات با میانجیگری رئیس دفتر به منظور حصول راه حل دوستانه صورت می‌پذیرد. این مذاکرات محرمانه می‌باشند و مواضع و گفتگوهای طرفین در این فرآیند قابل استناد در رسیدگی ترافعی نخواهد بود. پیگیری راه حل مسالمت آمیز، تأثیری در حقوق طرفین در رسیدگی اصلی ترافعی نخواهد داشت (ماده ۳۸ کنوانسیون و قاعده ۶۲ آیین کار).

ه. علنی بودن

اسناد ارائه شده به دبیر خانه دادگاه در خصوص یک دعوا، بجز در مورد راه حل دوستانه قابل دسترس عموم خواهد بود. همچنین جلسات رسیدگی علنی خواهد بود. مگر اینکه در شرایط خاص، شعبه با صلاحدید خود و یا با درخواست هر یک از طرفین دعوا تصمیم بگیرد که در دسترسی به یک سند یا بخشی از آن محدودیت ایجاد نماید و یا مطبوعات و مردم را از شرکت در جلسات رسیدگی منع نماید. شرایط خاص عبارت است از رعایت مصالح اخلاقی، نظم عمومی، یا امنیت ملی در یک جامعه دموکراتیک؛ یا برای منافع جوانان، حمایت از زندگی خصوصی طرفین دعوا و یا در شرایط خاصی که به نظر رییس شعبه مصالح قضایی به خطر افتد، منع نماید (قواعد ۳۳ و ۶۳ آیین کار).

و. تحقیقات

شعبه‌های دادگاه ممکن است در صورت تقاضای طرفین دعوا یا با ابتکار خود انجام

---

1. Friendly Settlement.

تحقیقاتی را برای روشن شدن حقایق دعوا تصویب نموده یا از طرفین دعوا، درخواست ارائه دلایل مستند را کنند یا از شهود یا کارشناسان استفاده نمایند (قاعده الف (۱)، ضمیمه به‌این کار دادگاه). خواهان و هر کشور عضو موظف می‌باشند هر نوع کمک لازم را برای انجام تحقیقات ارائه نمایند. کشورهای عضو باید با نمایندگان دادگاه که برای تحقیقات انجام وظیفه می‌کنند همکاری نموده و آزادی رفت و آمد و ترتیبات امنیتی لازم را برای خواهان، شاهدان و کارشناسان فراهم نمایند (قاعده الف (۲)، ضمیمه به‌این کار دادگاه).

ز. آراء دادگاه

تصمیمات در شعبه‌های دادگاه با اکثریت نسبی آراء اتخاذ می‌گردد. هر قاضی ای که در رسیدگی دعوا شرکت داشته باشد، مجاز است تا دیدگاه مستقل خود را بصورت موافق یا مخالف تصمیم دادگاه، ضمیمه رأی نماید. اگر دعوا بایک مسأله جدی در زمینه تفسیر یا اجرای کنوانسیون یا با یک موضوعی که از اهمیت عمومی برخوردار است، ارتباط داشته باشد، هر یک از طرفین دعوا سه ماه از تاریخ صدور رأی فرصت دارند تا از شعبه عالی درخواست استیناف نمایند. چنین درخواست‌هایی توسط یک گروه پنج نفری قضات عضو شعبه عالی، متشکل از رئیس دادگاه و رؤسای بخش‌های چهارگانه دادگاه مورد رسیدگی قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، بر اساس مواد ۴۲ و ۴۴ کنوانسیون، آرای صادره توسط شعبه‌ها در سه حالت به شرح زیر قطعی می‌گردد:

- ۱- از گذشت سه ماه و عدم درخواست تجدید نظر توسط طرفین دعوا.
  - ۲- از انقضای سه ماه، مشروط به اینکه طرفین دعوا اعلام کنند که قصد درخواست تجدید نظر ندارند.
  - ۳- گروه پنج نفری قضات عضو شعبه عالی، درخواست تجدید نظر را رد کنند.
- اگر گروه پنج نفری درخواست تجدید نظر را بپذیرند، شعبه عالی تصمیم خود را در مورد دعوا به صورت رأی اعلام می‌کند. در این مورد، شعبه عالی رأی خود را با اکثریت نسبی آراء اتخاذ می‌کند و این رأی نهائی و قطعی تلقی می‌گردد. تمام آرای نهائی شعبه‌ها و شعبه عالی باید انتشار یابد. بر اساس ماده ۴۳ کنوانسیون، گروه پنج نفری قضات در صورتی تقاضای استیناف را می‌پذیرد که تشخیص دهد تقاضا به یک امر جدی در خصوص تفسیر یا اعمال کنوانسیون و پروتکل‌های ضمیمه ارتباط دارد و یا مسأله جدی را که دارای اهمیت اساسی است طرح می‌نماید. دادگاه در جهت رعایت عدالت قضایی، علاوه بر حق استیناف، برای طرفین دعوا حق درخواست تفسیر رأی و اعاده دادرسی را نیز به رسمیت شناخته است. بر اساس قاعده ۷۹

آیین کار، هر یک از طرفین دعوا می‌توانند ظرف مدت یکسال از صدور رأی درخواست تفسیر رأی نمایند. همچنین بر اساس قاعده ۸۰ آیین کار، هر یک از طرفین دعوا می‌توانند تا مدت یکسال از صدور رأی درخواست رسیدگی مجدد را از دادگاه بکنند، مشروط بر اینکه یک امر مهم که تأثیر اساسی بر رأی دادگاه داشته باشد، کشف شود که در زمان صدور رأی هم بر دادگاه وهم بر متقاضی اعاده دادرسی مجهول مانده باشد.

رأی صادره به زبان انگلیسی یا فرانسه خواهد بود مگر اینکه دادگاه تصمیم بگیرد که به هر دو زبان صادر شود (قاعده ۷۶ آیین کار). آراء دادگاه نسبت به دولتهای خواننده ذیربط الزام آور می‌باشد. مسؤولیت نظارت بر اجرای احکام به عهده کمیته وزرای شورای اروپا می‌باشد. بنابراین در صورت احراز نقض کنوانسیون، کمیته وزیران باید بررسی کند که آیا اقدامات جبرانی کافی در جهت رعایت تعهدات خاص و عام ناشی از آرای دادگاه توسط دولت ذیربط اتخاذ گردیده است.

ح. کمک حقوقی و مالی

رییس بخش می‌تواند به درخواست خواهان، یا حتی با تصمیم شخصی خود کمک مالی بلاعوض به خواهان اعطا نماید (قاعده ۹۱ آیین کار). برای تحقق این امر رییس بخش باید قانع شود که خواهان توانایی پرداخت تمام یا بخشی از هزینه‌های پی گیری دعوا را ندارد (قاعده ۹۲ آیین کار). این کمک مالی به وکیل یا وکلای خواهان به عنوان حق الوکاله پرداخت می‌شود و ممکن است هزینه‌های مسافرت یا دیگر هزینه‌های اساسی خواهان ویا وکیل وی را نیز که برای اقامه دعوا ضرورت دارد شامل شود (قاعده ۹۴ آیین کار).^۱

ط. حجم کار دادگاه

براساس آمار سال ۲۰۰۰، دادگاه به طور متوسط روزانه حدود ۱۳۶ تلفن بین‌المللی و حدود ۷۵۷ نامه دریافت می‌کند. بر اساس آمار ۳۱ دسامبر ۲۰۰۰، در مجموع ۱۵۸۵۸ پرونده شکایات ثبت شده در دادگاه وجود داشت (سایت دادگاه). با این حال باید توجه داشت که تنها اندکی از شکایات ثبت شده به صدور رأی در ماهیت دعوا منتهی می‌گردد. اکثر شکایات غیر قابل پذیرش اعلام می‌شوند یا به طرق دیگر از لیست دعاوی ثبت شده خارج می‌شوند و یا از طریق مسالمت‌آمیز و خارج از سیستم قضائی دادگاه حل و فصل می‌شوند.

۱. برای جزئیات بیشتر به مواد ۹۶-۹۱ آیین کار دادگاه مراجعه شود.

به طور مثال در سال ۲۰۰۰، فقط ۱۰۸۲ پرونده قابل پذیرش اعلام گردید و دادگاه تنها ۶۹۵ رأی صادر نمود، در حالیکه ۶۷۶۹ شکایت از لیست دادگاه خارج یا غیر قابل پذیرش اعلام شدند. تعداد دعوایی که دادگاه در مورد آنها رأی صادر نموده است، در سال ۲۰۰۱ تعداد ۸۸۸؛ در سال ۲۰۰۲ تعداد ۸۴۴ و در سال ۲۰۰۳ تعداد ۷۰۳ پرونده بوده است. این آمار شامل پرونده‌هایی نیز می‌شود که دادگاه موفق به حل و فصل دوستانه شده و یا پس از شروع رسیدگی آنها را غیر قابل پذیرش اعلام نموده است^۱ (جهت دسترسی به اطلاعات بیشتر به سایت دادگاه، بخش اطلاعات آمار آرای دادگاه رجوع شود).^۲

در ارتباط با آمار شکایات علیه کشورهای عضو کنوانسیون، باید توجه داشت که کثرت دعاوی طرح شده لزوماً دال بر نقض بیشتر حقوق مندرج در کنوانسیون نمی‌باشد. با مراجعه به آمارهای سالهای قبل روشن می‌گردد که بیشتر دعاوی طرح شده در دادگاه غیر قابل پذیرش اعلام گردیده است. در واقع ملاک معتبر در مقایسه کشورها در خصوص رعایت کنوانسیون، تعداد آرای دادگاه مبنی بر نقض کنوانسیون می‌باشد. همینطور، تعداد اندک دادخواستها علیه یک کشور عضو، نمی‌تواند لزوماً به معنی پایبندی کشور مربوطه نسبت به حقوق مندرج در کنوانسیون باشد، زیرا ممکن است مردم آن کشور هنوز نسبت به حقوق خود بر اساس کنوانسیون، آگاهی کامل نداشته باشند و یا عوامل دیگری سبب کم شدن شکایات گردد. این امر در خصوص برخی از اعضای جدید دادگاه می‌تواند صادق باشد.^۳

صلاحیت وسیع و حجم کار و اهمیت ویژه دادگاه اروپایی حقوق بشر، سبب شده است که برخی از صاحب نظران آن را در ردیف دیوان بین‌المللی دادگستری که رکن قضائی سازمان ملل متحد می‌باشد، قرار دهند (جنیس،^۴ ۲۰۰۰، ص ۶۴). ویژگی‌های کنوانسیون اروپایی حقوق بشر، از جمله پویایی و داشتن تضمین قضایی، مورد توجه قرار گرفته است:

اگرچه در بسیاری از زمینه‌ها کنوانسیون اروپایی حمایت از حقوق بشر و آزادیهای اساسی هنوز یک سند ناقص است، اما بدون شک موفق ترین سند حقوق بشر در جهان امروز می‌باشد.

---

۱. جهت اطلاع از آمار دادخواستها و آرای دادگاه در سالهای اخیر به ضمیمه‌های شماره ۵ الی ۷ رجوع شود.

2. <http://www.echr.coe.int/Eng/Judgments.htm>

۳. به طور مثال در سال ۲۰۰۰، تنها ۳ شکایت علیه آلبانی صورت گرفته، در حالیکه ۱۸۲ شکایت علیه سوئیس به دادگاه ارائه گردیده است. در این مورد نمی‌توان لزوماً نتیجه گرفت که نقض حقوق بشر در عمل در سوئیس بیشتر از آلبانی می‌باشد.

4. Janis.

تاثیر مداوم آن نه تنها در داخل اروپا که در کل جهان در حال رشد ملاحظه می‌شود (دیکسون^۱، ۱۹۹۷، ص ۱).

با توجه به این امر که در بیشتر موارد حقوق حمایت شده توسط کنوانسیون با حقوق بشر بین‌المللی اشتراک دارد، دادگاه اروپایی حقوق بشر نقش مهمی را در توسعه و تحول حقوق بین‌الملل داشته است.^۲

نتیجه

تحولاتی که از زمان تصویب کنوانسیون اروپایی حقوق بشر و دادگاه مربوطه تا کنون رخ داده است، از جمله افزایش اعضا به ۴۵ کشور، توسعه حقوق تحت حمایت و تغییر ساختار دادگاه، بیانگر رویکرد مثبت و پویایی جامعه اروپایی در جهت بسط حقوق بشر می‌باشد. کشورهای اروپایی نه تنها خود را با خواست جامعه بین‌المللی در زمینه تقویت تضمین‌های لازم در جهت حمایت از حقوق بشر هماهنگ نموده‌اند، بلکه نقش عمده‌ای را در راستای ترویج و گسترش حقوق و آزادیهای اساسی در جامعه بین‌المللی ایفا نموده‌اند. تأثیرات و پی آمدهای تحولات و تصمیمات دادگاه اروپایی را نباید تنها در منطقه اروپا منحصر دانست. چرا که اولاً، محدوده جغرافیایی عضویت در این دادگاه از مرز بندی سنتی اروپا فراتر رفته و اعضای آن از زمان تأسیس تا کنون حدود چهار برابر افزایش یافته است. ثانیاً، حقوق حمایت شده کنوانسیون در موارد زیادی همان حقوق مندرج در میثاقها و کنوانسیونهای بین‌المللی حقوق بشر می‌باشد که تعداد زیادی از دولتهای جهان از جمله ایران آنرا تصویب کرده‌اند. با توجه به این واقعیت، تفسیر و اعمال این حقوق در دادگاه اروپایی می‌تواند مورد استفاده دیگر کشورها قرار گرفته و ملاک حقوقی معتبری در خصوص ارزیابی رعایت تعهدات بین‌المللی کشورها قرار گیرد.

علی‌رغم تغییر ساختار اخیر در دادگاه حقوق بشر اروپایی، انتظار می‌رود که در آینده نه چندان دور نیز تغییرات بیشتری در جهت پاسخگویی دادگاه به حجم وسیع شکایات که عمدتاً ناشی از گسترش روز افزون حقوق حمایت شده از طرف کنوانسیون و نیز افزایش کشورهای عضو می‌باشد، صورت پذیرد. با توجه به آمار و ارقام استخراج شده، کمتر از یک دهم دعاوی به

1. Dickson.

۲. برای مطالعه بیشتر ر.ک.:

J. G. Merrils The Development of International Law by the European Court of Human Rights (Second Edition: Manchester University Press, 1993).

مرحله صدور رأی قضائی منجر می‌گردد و بسیاری از دعاوی یا غیر قابل پذیرش اعلام شده یا پس از شروع رسیدگی از لیست دادگاه خارج می‌گردد. به نظر می‌رسد با ارائه آموزش‌های لازم حقوقی به عموم مردم، وکلا و مشاوران حقوقی در کشورهای اروپایی و تشویق مردم برای استفاده بیشتر از مشاوره حقوقی، بتوان از تعداد دعاوی غیر قابل پذیرش کاست. با تحقق این هدف فعالیت دادگاه در جهت دعاوی قابل استماع متمرکز خواهد شد. همینطور برای مقابله با افزایش حجم دعاوی، کشورهای عضو می‌توانند نقش عمده‌ای را ایفا کنند و با بازنگری در قوانین داخلی خود و اصلاح قوانین مغایر با کنوانسیون و پروتکل‌های ضمیمه، امکان نقض حقوق مندرج در آنها را به حداقل برسانند.

مآخذ

کتاب

- 1- Anthony, Arnall, The European Union and its Court of Justice (Oxford University Press, 1999).
- 2- Beddard, R. Human Rights and Europe (Third Edition, Cambridge: Grotius Publication Ltd, 1993).
- 3- Dickson, Brice (ed.) Human Rights and the European Convention (London, Sweet & Maxwell, 1997).
- 4- Janis, Mark et al, European Human Rights Law; Texts and Materials (Second Edition, Oxford University Press, 2000).
- 5- Merrills, J.G. The Development of International Law by the European Court of Human Rights (Second Edition, Manchester University Press, 1993).
- 6- Steiner, Henry J. and Alston, Philip. International Human Rights in Context (Oxford: Clarendon Pres, 1996).

اسناد

- 1- European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (Rome, 4 November 1950) (as amended by Protocol No. 11).
- 2- Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms ((Paris, 20 March 1952).
- 3- Protocol No. 2 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (Strasbourg, 6 May 1963).
- 4- Protocol No. 4 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms securing certain rights and freedoms other than those already included in the Convention and in the first Protocol thereto (Strasbourg, 16 September 1963).
- 5- Protocol No. 6 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms concerning the abolition of the death penalty (Strasbourg, 28 April 1983).
- 6- Protocol No. 7 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (Strasbourg, 22 November 1984).
- 7- Protocol No. 12 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (Rome, 4 November 2000).
- 8- Protocol No. 13 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms

Concerning the abolition of the death penalty in all circumstances
(Vilnius, 3 May 2002).

9- Rules of Court, Registry of the European Court of Human
Rights, Strasbourg, (November 2003).

سایت‌های اینترنتی

<http://www.echr.coe.int/>

<http://www.echr.coe.int/Convention/webConvenENG.pdf>

www.parliament.uk/commons/lib/research/rp98/rp98-109

[http://www.echr.coe.int/BilingualDocuments/infodoc.stats\(2001\).bil.htm](http://www.echr.coe.int/BilingualDocuments/infodoc.stats(2001).bil.htm)

<http://www.echr.coe.int/Eng/EDocs/HistoricalBackground.htm>

ضمیمه شماره ۱

تاریخ تصویب کنوانسیون و پروتکل‌های ضمیمه^۱

ردیف	کشور	کنوانسیون	پروتکل ۱	پروتکل ۲	پروتکل ۳	پروتکل ۴	پروتکل ۵	پروتکل ۶	پروتکل ۷
۱	آلبانی	۱۹۹۶/۱۰/۲	۱۹۹۶/۱۰/۲	۱۹۹۶/۱۰/۲	۱۹۹۶/۱۰/۲	۱۹۹۶/۱۰/۲	۱۹۹۶/۱۰/۲	۱۹۹۶/۱۰/۲	-
۲	آندرا	۱۹۹۶/۱/۲۲	-	-	-	-	-	۱۹۹۶/۲/۱	-
۳	ارمنستان	۲۰۰۲/۴/۲۶	۲۰۰۲/۴/۲۶	۲۰۰۲/۴/۲۶	۲۰۰۲/۴/۲۶	۲۰۰۲/۴/۲۶	۲۰۰۲/۴/۲۶	۲۰۰۲/۷/۱	-
۴	اتریش	۱۹۵۸/۹/۳	۱۹۵۸/۹/۳	۱۹۶۹/۹/۱۸	۱۹۶۹/۹/۱۸	۱۹۸۵/۳/۱	۱۹۸۸/۱۱/۱	۲۰۰۴/۵/۱	۲۰۰۴/۵/۱
۵	آذربایجان	۲۰۰۲/۴/۱۵	۲۰۰۲/۴/۱۵	۲۰۰۲/۴/۱۵	۲۰۰۲/۴/۱۵	۲۰۰۲/۵/۱	۲۰۰۲/۷/۱	۲۰۰۲/۷/۱	-
۶	بلژیک	۱۹۵۵/۶/۱۴	۱۹۵۵/۶/۱۴	۱۹۷۰/۹/۲۱	۱۹۷۰/۹/۲۱	۱۹۹۹/۱/۱	-	۲۰۰۳/۱۰/۱	-
۷	بوسنی و هرزگوین	۲۰۰۲/۷/۱۲	۲۰۰۲/۷/۱۲	۲۰۰۲/۷/۱۲	۲۰۰۲/۷/۱۲	۲۰۰۲/۸/۱	۲۰۰۲/۱۰/۱	۲۰۰۳/۱۱/۱	۲۰۰۳/۱۱/۱
۸	بلغارستان	۱۹۹۲/۹/۷	۱۹۹۲/۹/۷	۲۰۰۰/۱۱/۴	۲۰۰۰/۱۱/۴	۱۹۹۹/۱۰/۱	۲۰۰۱/۲/۱	۲۰۰۳/۷/۱	۲۰۰۳/۷/۱
۹	کرواسی	۱۹۹۷/۱۱/۵	۱۹۹۷/۱۱/۵	۱۹۹۷/۱۱/۵	۱۹۹۷/۱۱/۵	۱۹۹۷/۱۲/۱	۱۹۹۸/۲/۱	۲۰۰۳/۷/۱	۲۰۰۳/۷/۱
۱۰	قبرس	۱۹۶۲/۱۰/۶	۱۹۶۲/۱۰/۶	۱۹۸۹/۱۰/۳	۱۹۸۹/۱۰/۳	۲۰۰۰/۲/۱	۲۰۰۰/۱۲/۱	۲۰۰۳/۷/۱	۲۰۰۳/۷/۱
۱۱	جمهوری چک	۱۹۹۳/۱/۱	۱۹۹۳/۱/۱	۱۹۹۳/۱/۱	۱۹۹۳/۱/۱	۱۹۹۳/۱/۱	۱۹۹۳/۱/۱	-	۱۹۹۳/۱/۱
۱۲	دانمارک	۱۹۵۳/۹/۳	۱۹۵۴/۵/۱۸	۱۹۶۸/۵/۲	۱۹۶۸/۵/۲	۱۹۸۵/۳/۱	۱۹۸۸/۱۱/۱	۲۰۰۲/۷/۱	۲۰۰۲/۷/۱
۱۳	استونی	۱۹۹۶/۴/۱۶	۱۹۹۶/۴/۱۶	۱۹۹۶/۴/۱۶	۱۹۹۶/۴/۱۶	۱۹۹۸/۵/۱	۱۹۹۶/۷/۱	۲۰۰۴/۶/۱	۲۰۰۴/۶/۱
۱۴	فنلاند	۱۹۹۰/۵/۱۰	۱۹۹۰/۵/۱۰	۱۹۹۰/۵/۱۰	۱۹۹۰/۵/۱۰	۱۹۹۰/۶/۱	۱۹۹۰/۸/۱	-	۱۹۹۰/۸/۱
۱۵	فرانسه	۱۹۷۴/۵/۳	۱۹۷۴/۵/۳	۱۹۷۴/۵/۳	۱۹۷۴/۵/۳	۱۹۸۶/۳/۱	۱۹۸۸/۱۱/۱	-	۱۹۸۸/۱۱/۱
۱۶	گرجستان	۱۹۹۹/۵/۲۰	۱۹۹۹/۵/۲۰	۲۰۰۲/۶/۷	۲۰۰۲/۶/۷	۲۰۰۰/۵/۱	۲۰۰۰/۷/۱	۲۰۰۳/۹/۱	۲۰۰۳/۹/۱
۱۷	آلمان	۱۹۵۳/۹/۳	۱۹۵۷/۲/۱۳	۱۹۶۸/۶/۱	۱۹۶۸/۶/۱	۱۹۸۹/۸/۱	-	-	-
۱۸	یونان	۱۹۷۴/۱۱/۲۸	۱۹۷۴/۱۱/۲۸	-	-	۱۹۹۸/۱۰/۱	۱۹۸۸/۱۱/۱	-	۱۹۸۸/۱۱/۱
۱۹	مجارستان	۱۹۹۲/۱۱/۵	۱۹۹۲/۱۱/۵	۱۹۹۲/۱۱/۵	۱۹۹۲/۱۱/۵	۱۹۹۲/۱۲/۱	۱۹۹۳/۲/۱	۲۰۰۳/۱۱/۱	۲۰۰۳/۱۱/۱
۲۰	ایسلند	۱۹۵۳/۹/۳	۱۹۵۴/۵/۱۸	۱۹۶۸/۵/۲	۱۹۶۸/۵/۲	۱۹۸۷/۶/۱	۱۹۸۸/۱۱/۱	-	۱۹۸۸/۱۱/۱
۲۱	ایرلند	۱۹۵۳/۹/۳	۱۹۵۴/۵/۱۸	۱۹۸۸/۱۰/۲۹	۱۹۸۸/۱۰/۲۹	۱۹۹۴/۷/۱	۲۰۰۱/۱۱/۱	۲۰۰۳/۷/۱	۲۰۰۳/۷/۱
۲۲	ایتالیا	۱۹۵۵/۱۰/۲۶	۱۹۵۵/۱۰/۲۶	۱۹۸۲/۵/۲۷	۱۹۸۲/۵/۲۷	۱۹۸۹/۱/۱	۱۹۹۲/۲/۱	-	۱۹۹۲/۲/۱
۲۳	لتونی	۱۹۹۷/۶/۲۷	۱۹۹۷/۶/۲۷	۱۹۹۷/۶/۲۷	۱۹۹۷/۶/۲۷	۱۹۹۹/۶/۱	۱۹۹۷/۹/۱	-	۱۹۹۷/۹/۱

۱ اطلاعات مندرج در جدول مربوط به تاریخ قبل از ۲۰۰۴/۳/۵ می باشد و تصویب های احتمالی بعد از این تاریخ را شامل نمی شود.

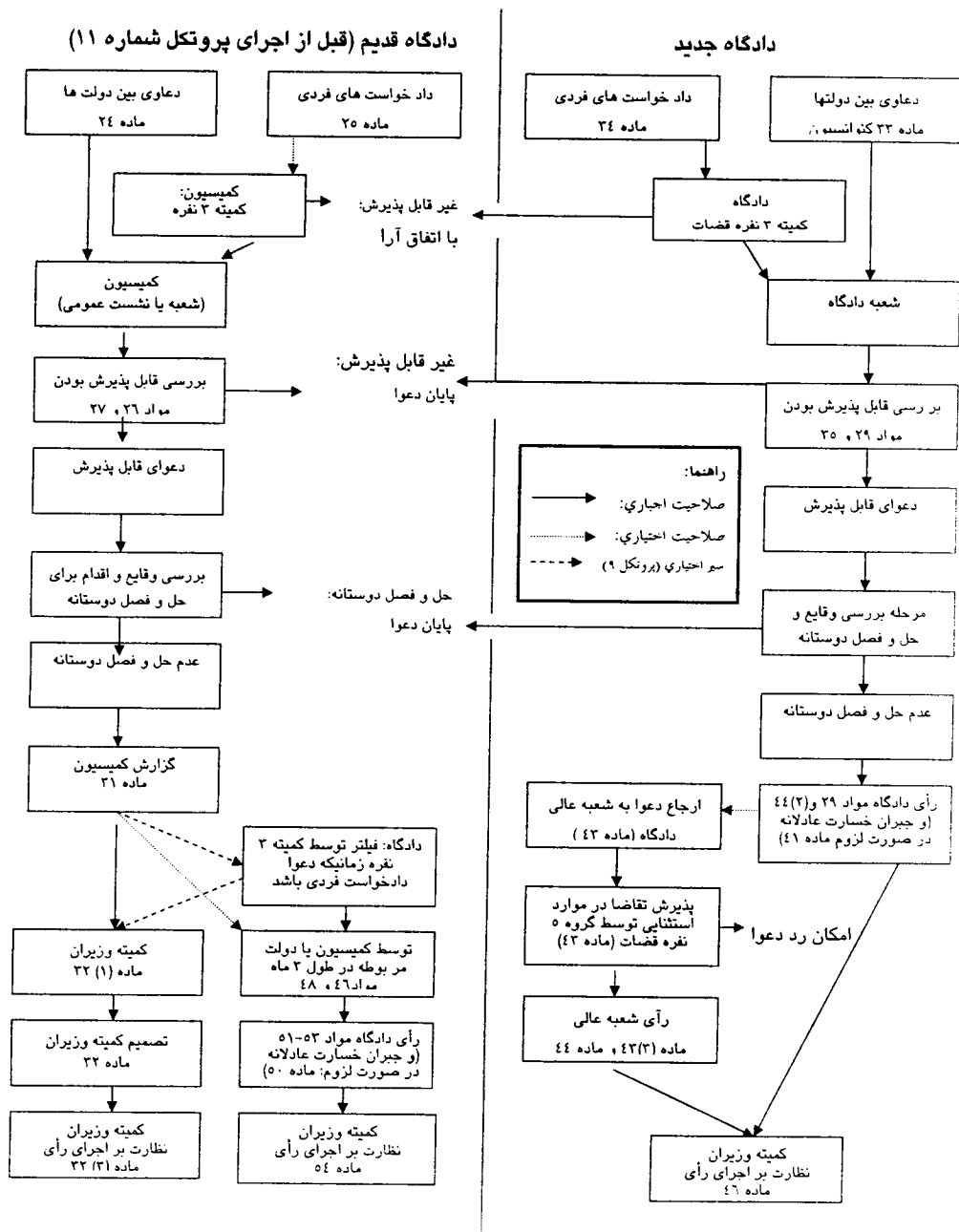
ادامه ضمیمه شماره ۱

تاریخ تصویب کنوانسیون و پروتکل‌های ضمیمه

ردیف	کشور	کنوانسیون	پروتکل ۱	پروتکل ۲	پروتکل ۶	پروتکل ۷	پروتکل ۱۳
۲۴	لیختن اشتاین	۱۹۸۲/۹/۸	۱۹۹۵/۱۱/۱۴	-	۱۹۹۰/۱۲/۱	-	۲۰۰۳/۷/۱
۲۵	لیتوانی	۱۹۹۵/۶/۲۰	۱۹۹۶/۵/۲۴	۱۹۹۵/۶/۲۰	۱۹۹۹/۸/۱	۱۹۹۵/۹/۱	-
۲۶	لوکزامبورگ	۱۹۵۳/۹/۳	۱۹۵۴/۵/۱۸	۱۹۶۸/۵/۲	۱۹۸۵/۳/۱	۱۹۸۹/۷/۱	-
۲۷	مالت	۱۹۶۷/۱/۲۳	۱۹۶۷/۱/۲۳	۲۰۰۲/۶/۵	۱۹۹۱/۴/۱	۲۰۰۳/۴/۱	۲۰۰۳/۷/۱
۲۸	مولداوی	۱۹۹۷/۹/۱۲	۱۹۹۷/۹/۱۲	۱۹۹۷/۹/۱۲	۱۹۹۷/۱۰/۱	۱۹۹۷/۱۲/۱	-
۲۹	هلند	۱۹۵۴/۸/۳۱	۱۹۵۴/۸/۳۱	۱۹۸۲/۶/۲۳	۱۹۸۶/۵/۱	-	-
۳۰	نروژ	۱۹۵۳/۹/۳	۱۹۵۴/۵/۱۸	۱۹۶۸/۵/۲	۱۹۸۸/۱۱/۱	۱۹۸۹/۱/۱	-
۳۱	لهستان	۱۹۹۳/۱/۱۹	۱۹۹۴/۱۰/۱۰	۱۹۹۴/۱۰/۱۰	۲۰۰۰/۱۱/۱	۲۰۰۳/۳/۱	-
۳۲	پرتغال	۱۹۷۸/۱۱/۹	۱۹۷۸/۱۱/۹	۱۹۷۸/۱۱/۹	۱۹۸۶/۱۱/۱	-	۲۰۰۴/۲/۱
۳۳	رومانی	۱۹۹۴/۶/۲۰	۱۹۹۴/۶/۲۰	۱۹۹۴/۶/۲۰	۱۹۹۴/۷/۱	۱۹۹۴/۹/۱	۲۰۰۳/۸/۱
۳۴	روسیه	۱۹۹۸/۵/۵	۱۹۹۸/۵/۵	۱۹۹۸/۵/۵	-	۱۹۹۸/۸/۱	-
۳۵	سان‌مارینو	۱۹۸۹/۳/۲۲	۱۹۸۹/۳/۲۲	۱۹۸۹/۳/۲۲	۱۹۸۹/۴/۱	۱۹۸۹/۶/۱	۲۰۰۳/۸/۱
۳۶	صربستان و مونته‌نگرو	۲۰۰۴/۳/۳	۲۰۰۴/۳/۳	۲۰۰۴/۳/۳	۲۰۰۴/۴/۱	۲۰۰۴/۶/۱	۲۰۰۴/۷/۱
۳۷	جمهوری اسلواکی	۱۹۹۳/۱/۱	۱۹۹۳/۱/۱	۱۹۹۳/۱/۱	۱۹۹۳/۱/۱	۱۹۹۳/۱/۱	-
۳۸	اسلونی	۱۹۹۴/۶/۲۸	۱۹۹۴/۶/۲۸	۱۹۹۴/۶/۲۸	۱۹۹۴/۷/۱	۱۹۹۴/۹/۱	۲۰۰۴/۴/۱
۳۹	اسپانیا	۱۹۷۹/۱۰/۴	۱۹۹۰/۱۱/۲۷	-	۱۹۸۵/۳/۱	-	-
۴۰	سوئد	۱۹۵۳/۹/۳	۱۹۵۴/۵/۱۸	۱۹۶۸/۵/۲	۱۹۸۵/۳/۱	۱۹۸۸/۱۱/۱	۲۰۰۳/۸/۱
۴۱	سوئیس	۱۹۷۴/۱۱/۲۸	-	-	۱۹۸۷/۱۱/۱	۱۹۸۸/۱۱/۱	۲۰۰۳/۷/۱
۴۲	مقدونیه	۱۹۹۷/۴/۱۰	۱۹۹۷/۴/۱۰	۱۹۹۷/۴/۱۰	۱۹۹۷/۵/۱	۱۹۹۷/۷/۱	-
۴۳	ترکیه	۱۹۵۴/۵/۱۸	۱۹۵۴/۵/۱۸	-	۲۰۰۳/۱۲/۱	-	-
۴۴	اکراین	۱۹۹۷/۹/۱۱	۱۹۹۷/۹/۱۱	۱۹۹۷/۹/۱۱	۲۰۰۰/۵/۱	۱۹۹۷/۱۲/۱	۲۰۰۳/۷/۱
۴۵	انگلیس	۱۹۵۳/۹/۳	۱۹۵۴/۵/۱۸	-	۱۹۹۹/۶/۱	-	۲۰۰۴/۲/۱

ضمیمه شماره ۲

نمودار سیر رسیدگی در دادگاه اروپایی حقوق بشر

ضمیمه شماره ۳
تعداد دعاوی ثبت شده در دادگاه
(۱۹۵۵ - ۲۰۰۰)

تعداد دعاوی ثبت شده	سال
۱۰۲۱۰	۱۹۵۵ - ۱۹۸۲
۴۹۹	۱۹۸۳
۵۸۶	۱۹۸۴
۵۹۶	۱۹۸۵
۷۰۶	۱۹۸۶
۸۶۰	۱۹۸۷
۱۰۰۹	۱۹۸۸
۱۴۴۵	۱۹۸۹
۱۶۵۷	۱۹۹۰
۱۶۴۸	۱۹۹۱
۱۸۶۱	۱۹۹۲
۲۰۳۷	۱۹۹۳
۲۹۴۴	۱۹۹۴
۳۴۸۱	۱۹۹۵
۴۷۵۸	۱۹۹۶
۴۷۵۰	۱۹۹۷
۵۹۸۱	۱۹۹۸
۸۳۹۶	۱۹۹۹
۱۰۴۸۶	۲۰۰۰
۶۳۹۱۰	جمع

ضمیمه شماره ۴
آمار مربوط به تصمیمات دادگاه
(۱۹۵۵-۲۰۰۰)

سال	دعای غیر قابل پذیرش اعلام شده یا خارج شده از لیست	جمع آرای صادره توسط دادگاه
۱۹۵۵ - ۱۹۸۲	۹۲۵۱	۶۱
۱۹۸۳	۴۰۷	۱۵
۱۹۸۴	۵۲۸	۱۸
۱۹۸۵	۵۱۲	۱۱
۱۹۸۶	۴۶۹	۱۷
۱۹۸۷	۵۵۹	۳۲
۱۹۸۸	۶۰۲	۲۶
۱۹۸۹	۱۲۴۳	۲۵
۱۹۹۰	۱۰۶۵	۳۰
۱۹۹۱	۱۴۴۱	۷۲
۱۹۹۲	۱۵۱۵	۸۱
۱۹۹۳	۱۵۴۷	۶۰
۱۹۹۴	۱۷۸۹	۵۰
۱۹۹۵	۲۱۸۲	۸۷
۱۹۹۶	۲۷۷۶	۱۲۶
۱۹۹۷	۳۰۷۳	۱۶۱
۱۹۹۸	۳۶۵۸	۱۶۱
۱۹۹۹	۳۵۱۹	۱۷۷
۲۰۰۰	۶۷۶۹	۶۹۵
جمع	۴۲۹۰۵	۱۹۰۰

ضمیمه شماره ۵

تصمیمات دادگاه در سال ۱۹۹۹

کشور ذینفع	احراز حداقل یک مورد نقض	احراز عدم نقض	دعاوی خارج شده از لیست یا حل و فصل دوستانه	دعاوی که در مرحله ماهوی رسیدگی نشدند	جمع
آلبانی	-	-	-	-	-
آندرا	-	-	۱	-	-
اتریش	۳	-	-	-	۳
بلژیک	۱	۱	-	-	۲
بلغارستان	۱	-	-	-	۱
کرواسی	-	-	-	-	-
قبرس	۱	-	-	-	۱
جمهوری چک	-	۱	-	-	۱
دانمارک	-	-	-	-	-
استونی	-	-	-	-	-
فنلاند	-	-	-	-	-
فرانسه	۱۶	۲	۳	۲	۲۳
گرجستان	-	-	-	-	-
آلمان	-	۲	۱	-	۳
یونان	۵	-	۱	-	۶
مجارستان	-	۱	-	-	۱
ایسلند	-	-	-	-	-
ایرلند	-	-	-	-	-
ایتالیا	۴۴	-	۲۵	۲	۷۱
لتونی	-	-	-	-	-
لیختن اشتاین	۱	-	-	-	۱
لیتوانی	-	-	-	-	-

ادامه ضمیمه شماره ۵
تصمیمات دادگاه در سال ۱۹۹۹

کشور ذینفع	احراز حداقل یک مورد نقض	احراز عدم نقض	دعاوی خارج شده از لیست یا حل و فصل دوستانه	دعاوی که در مرحله ماهوی رسیدگی نشدند	جمع
لوکزامبورگ	-	-	-	-	-
مالت	۲	-	-	-	۲
مولداوی	-	-	-	-	-
هلند	-	۱	۱	-	۲
نروژ	۲	-	-	-	۲
لهستان	۱	۲	-	-	۳
پرتغال	۸	-	۵	-	۱۳
رومانی	۲	-	-	-	۲
روسیه	-	-	-	-	-
سان مارینو	۱	-	-	-	۱
اسلواکی	۱	-	۱	-	۲
اسلونی	-	-	-	-	-
اسپانیا	۱	۱	۱	-	۳
سوئد	-	-	-	-	-
سوئیس	-	-	-	-	-
مقدونیه	-	-	-	-	-
ترکیه	۱۸	-	۱	-	۱۹
اکراین	-	-	-	-	-
انگلیس	۱۲	-	۲	-	۱۴
جمع	۱۲۰	۱۱	۴۲	۴	۱۷۷

ضمیمه شماره ۶
دعاوی ثبت شده در سال ۲۰۰۰

کشور ذینفع	تعداد دعاوی ثبت شده	کشور ذینفع	تعداد دعاوی ثبت شده
آلبانی	۲	لیتوانی	۱۸۳
آندرا	۳	لوکزامبورگ	۱۵
اتریش	۲۴۱	مالت	۳
بلژیک	۷۳	مولداوی	۶۲
بلغارستان	۳۰۵	هلند	۱۷۴
کرواسی	۸۶	نروژ	۳۰
قبرس	۱۷	لهستان	۷۷۷
جمهوری چک	۱۹۹	پرتغال	۹۸
دانمارک	۵۶	رومانی	۶۴۰
استونی	۴۶	روسیه	۱۳۲۵
فنلاند	۱۰۹	سان مارینو	۱
فرانسه	۱۰۳۳	اسلواکی	۲۸۴
گرجستان	۷	اسلونی	۵۴
آلمان	۵۹۳	اسپانیا	۲۸۴
یونان	۱۲۴	سوئد	۲۳۳
مجارستان	۱۶۲	سوئیس	۱۸۷
ایسلند	۴	مقدونیه	۱۸
ایرلند	۱۸	ترکیه	۷۳۵
ایتالیا	۸۶۷	اکراین	۷۲۸
لتونی	۸۰	انگلیس	۶۲۶
لیختن اشتاین	۳	جمع	۱۰۴۸۶

ضمیمه شماره ۷

آمار آرای صادره در سال ۲۰۰۰

کشور ذیربط	احراز حد اقل یک مورد نقض	احراز عدم نقض	دعاوی خارج شده از لیست یا حل و فصل دوستانه	دعاوی که در مرحله ماهوی بررسی نشدند	جبران عادلانه خسارت
اتریش	۱۳	۲	۶	-	-
بلژیک	۱	-	۱	-	-
بلغارستان	۳	-	-	-	-
قبرس	۳	-	۱	-	-
جمهوری چک	۴	-	-	-	-
دانمارک	۱	-	۵	-	-
استونی	-	-	۱	-	-
فنلاند	۵	-	۳	-	-
فرانسه	۴۹	۷	۱۳	۴	-
آلمان	۲	۱	-	-	-
یونان	۱۵	-	۴	-	۲
مجارستان	۱	-	-	-	-
ایسلند	-	-	۲	-	-
ایرلند	۲	-	۱	-	-
ایتالیا	۲۳۳	۲	۱۶۰	۱	-
لتونی	۴	-	۱	-	-
لوکزامبورگ	۱	-	-	-	-
مانت	۱	-	-	-	-
هلند	۳	۱	۲	-	-
نروژ	۱	-	-	-	-
لهستان	۱۲	-	۷	-	-
پرتغال	۱۱	-	۹	-	-
رومانی	۳	-	-	-	-
روسیه	۲	-	-	-	-
جمهوری اسلواکی	۳	-	۲	-	-
اسلونی	۲	-	-	-	-
اسپانیا	۳	-	-	-	۱
سوئد	-	-	۱	-	-
سوئیس	۵	۱	۱	-	-
مقدونیه	۲۳	۳	۱۳	-	-
انگلیس	۱۶	۳	۸	۱	۲
جمع	۴۲۱	۲۰	۲۴۳	۶	۵